

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ З ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВАЖЕЛІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІВЕКТОРНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

А. М. Дідик, к.е.н., докторант
Національний університет «Львівська політехніка»

Ринкові умови господарювання, а також невизначеність середовища функціонування актуалізують необхідність розвитку методичних підходів з діагностики соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку суб'єктів господарювання. Як свідчить вивчення теорії і практики, керівники різних рівнів управління підприємств більшість управлінських рішень у сфері розвитку ухвалюють в умовах невизначеності та ризику і значно менше – в умовах визначеності. Відтак, з одного боку, найчастіше відсутня «вичерпна та достовірна інформація щодо результатів кожного з альтернативних варіантів рішення» [3, с. 69], а з іншого, – підвищується рівень невизначеності інформації. Це дає змогу зробити висновок про необхідність формування і використання дієвих методичних підходів з діагностики визначальних соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств. Невірно обраний підхід може призвести до одержання необ'єктивних результатів й ухвалення необґрунтованих рішень.

Огляд й узагальнення літературних джерел, а також вивчення та узагальнення практичного досвіду свідчить про різноманіття методичних підходів до аналізування різноманітних економічних явищ та процесів, які у т.ч. можуть застосовуватись до діагностики соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств. Насамперед, доцільно виокремити індикаторний підхід, який базується на використанні різноманітних показників, що дають змогу інтегрально оцінити досліджуваний стан чи явище. Таким чином, цей підхід передбачає поступове «згортання» часткових індикаторів в єдиний інтегральний. Завдяки цьому формуються можливості діагностики соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств із різних «часткових» позицій. Разом з тим, відповідні

висновки можуть робитись не тільки шляхом аналізування інтегрального показника, а й індикаторів нижчих порядків.

Діагностика соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств може також здійснюватись із використанням поширеного в економічній науці експертного підходу, основою якого, як відомо, є врахування думки експертів певної сфери. Нерідко цей підхід використовують для формалізації тих параметрів, які за своїм змістом не можуть бути кількісно вираженими. Окрім того, експертний метод є доволі простим у використанні та вважається таким, ще не потребує значного ресурсного забезпечення. Особливо важливим є його використання за умови відсутності облікової, бухгалтерської та статистичної інформації. Слід зауважити, що у літературі експертний метод класифікують за різними ознаками, зокрема [2, с. 173]: за тривалістю процедури експертизи, за кількістю залучених експертів, за характером взаємодії експертів з організаторами, за формою роботи експертів тощо.

Для діагностики соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств може також використовуватись матричний підхід, що базується на використанні інструментарію векторної, матричної та лінійної алгебри і передбачає формування векторів-стовбців та матриць із різними якісними та кількісними індикаторами полівекторного розвитку. Цей інструментарій дає змогу опрацювати різновимірні показники, що є його суттєвою перевагою над низкою інших підходів.

Статистичний підхід до діагностики соціально-економічних важелів забезпечення полівекторного розвитку підприємств передбачає побудову різноманітних економічно-математичних моделей, у яких узагальнюються як екзогенні, так й ендогенні змінні. Завдяки обчисленню параметрів зазначених моделей констатується стан, виявляється динаміка та здійснюється прогноз економічних явищ і процесів. Сильним боком зазначеного підходу є також можливість виявлення кореляційних зв'язків, розрахунків середніх величин, здійснення описової статистики, установлення розмірів інтервалів, відображення рядів динаміки, обчислення центрів розподілу тощо. Слід також

зауважити, що статистичні методи передбачають можливість здійснення як точкової, так й інтегральної оцінки. Як свідчить практика, статистичний методичний підхід дає змогу будувати й описувати моделі різноманітного рівня складності.

Діагностувати соціально-економічні важелі забезпечення полівекторного розвитку підприємств можна також із використанням методу аналогій, що традиційно вважається підвидом методу порівняння і передбачає «перенесення окремих властивостей з одного об'єкта на інший» [2, с. 175]. Іншим таким підходом може бути використання теорії нечітких множин, що передбачає «формалізацію логічних припущень, які виражені кількісними чи якісними значеннями окремих параметрів, які не мають чітко визначених меж» [1, с. 6]. Відтак, одержується т. з. нечіткий інтервал, що фактично набуває форми вектору інтервальних значень. Окрім того, здійснювати діагностику зазначених вище соціально-економічних важелів можна також із використанням диференціального підходу, а також комплексних, комбінованих та графоаналітичних методів, кожен із яких також має свої переваги і недоліки.

Список використаної літератури:

1. Гейдарова О. Г. Методи і моделі інтервального оцінювання фінансових результатів діяльності підприємств: [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання»] / О.Г. Гейдарова. – Хмельницький, 2003. – 21 с.

2. Діагностика та розвиток інноваційної складової технологічних процесів: економічні важелі та полівекторний аспект: [монографія] / О.Є. Кузьмін, А.М. Дідик, О.Г. Мельник, В.Й. Жежуха. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2014. – 278 с.

3. Кузьмін О.Є. Франчайзинг у підприємницькій діяльності: [навч. посібник] / О.Є. Кузьмін, У.Р. Сухорська, Т.В. Мирончук. – Львів: ВАТ «Видавництво «Вільна Україна», 2007. – 144 с.